

Zbornik sudske prakse

Predmet C-507/18

NH

protiv

Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Corte suprema di cassazione)

Presuda Suda (veliko vijeće) od 23. travnja 2020.

„Zahtjev za prethodnu odluku – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Članak 3. stavak 1. točka (a), članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 2. – Zabrana diskriminacije na temelju spolne orijentacije – Uvjeti za pristup zapošljavanju ili uvjeti za obavljanje zanimanja – Pojam – Javne izjave kojima se isključuje primanje u radni odnos homoseksualnih osoba – Članak 11. stavak 1., članak 15. stavak 1. i članak 21. stavak 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Pravna zaštita – Sankcije – Pravna osoba koja zastupa kolektivni interes – Aktivna procesna legitimacija bez određenog tužitelja ili oštećenika – Pravo na naknadu štete”

1. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78 – Područje primjene – Uvjeti za pristup zapošljavanju i uvjeti za obavljanje zanimanja – Pojam – Autonomno i ujednačeno tumačenje – Široko tumačenje (Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 3. st. 1. t. (a))*

(t. 31., 39.)

2. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78 – Područje primjene – Uvjeti za pristup zapošljavanju i uvjeti za obavljanje zanimanja – Pojam – Izjave tijekom audiovizualne emisije kojima određena osoba isključuje zapošljavanje osoba određene spolne orijentacije ili rad s njima u svojem poduzeću – Nepostojanje tekućeg ili planiranog postupka zapošljavanja – Uključenost – Uvjet – Postojanje veze koja nije hipotetska između navedenih izjava i uvjeta za pristup zapošljavanju ili uvjeta za obavljanje zanimanja u poduzeću – Ocjena nacionalnog suda (Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 3. st. 1. t. (a))*

(t. 40.-46., 56.-58. i t. 1. izreke)

3. *Temeljna prava – Sloboda izražavanja – Ograničenja – Pretpostavke (Povelja Europske unije o temeljnim pravima, čl. 11. i čl. 52. st. 1.; Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 1. i 3.)*

(t. 47.-55.)

4. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78 – Pokretanje sudskih ili upravnih postupaka – Udruženje koje zastupa kolektivni interes bez određenog tužitelja ili oštećenika – Dopuštenost (Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 8. i čl. 9. st. 2.)*

(t. 61.-65. i t. 2. izreke)

Kratak prikaz

Homofobne izjave predstavljaju diskriminaciju u području zapošljavanja i obavljanja zanimanja ako ih je dala osoba koja ima ili za koju se može smatrati da ima odlučujući utjecaj na poslodavčevu politiku zapošljavanja

U takvom slučaju nacionalnim pravom može se predvidjeti da udruženje ima pravo pokrenuti sudski postupak radi naknade štete čak i ako oštećenik nije odrediv

U presudi *Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI (C-507/18)*, od 23. travnja 2020., Sud je presudio da su izjave koje je dala osoba tijekom audiovizualne emisije, prema kojima ona nikada ne bi zaposlila niti u svojem poduzeću radila s osobama određene spolne orijentacije, obuhvaćene materijalnim područjem primjene Direktive 2000/78¹ (u daljnjem tekstu: Direktiva o zabrani diskriminacije) i, konkretnije, izrazom „uvjet[i] za pristup zapošljavanju [...] ili uvjet[i] za obavljanje zanimanja” u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) te direktive, čak i ako u trenutku kada su te izjave dane nije bio u tijeku niti je bio planiran ikakav postupak zapošljavanja, pod uvjetom, međutim, da veza između navedenih izjava i uvjeta za pristup zapošljavanju ili uvjeta za obavljanje zanimanja u tom poduzeću nije hipotetska.

U predmetnom slučaju, odvjetnik je prilikom intervjua u okviru radijske emisije izjavio da u svojem odvjetničkom uredu ne želi raditi s homoseksualnim osobama niti ih zaposliti. Smatrajući da njegove izjave čine diskriminatorno postupanje na temelju spolne orijentacije radnika, odvjetničko udruženje koje se bavi pružanjem pravne pomoći radi zaštite prava lezbijki, gejeva, biseksualaca, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI) pokrenulo je protiv njega sudski postupak radi naknade štete. Budući da je tužba prihvaćena u prvom stupnju i da je presuda potvrđena u žalbenom postupku, odvjetnik je protiv presude donesene u žalbenom postupku podnio žalbu u kasacijskom postupku pred Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija). Potonji je stoga Sudu postavio prethodno pitanje o, među ostalim, tumačenju izraza „uvjet[i] za pristup zapošljavanju [...] ili uvjet[i] za obavljanje zanimanja” u smislu Direktive o zabrani diskriminacije.

Nakon što je podsjetio da taj izraz zahtijeva autonomno i ujednačeno tumačenje te da se ne može usko tumačiti, Sud je protumačio navedeni izraz upućujući na svoju presudu *Asociația Accept*².

¹ Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63, str. 9.). Tom se direktivom u području na koje se ona odnosi provodi opće načelo nediskriminacije koje je potvrđeno u članku 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

² Presuda Suda od 25. travnja 2013., *Asociația Accept* (C-81/12, Priopćenje za medije br. 52/13)

Tako je Sud, među ostalim, naglasio da su izjave koje upućuju na postojanje homofobne politike zapošljavanja obuhvaćene izrazom „uvjet[i] za pristup zapošljavanju [...] ili uvjet[i] za obavljanje zanimanja”, čak i ako potječu od osobe koja nije pravno ovlaštena zapošljivati, pod uvjetom da veza između tih izjava i poslodavčeve politike zapošljavanja nije hipotetska.

Postojanje takve veze nacionalni sudovi trebaju ocijeniti na temelju svih okolnosti u kojima su dane navedene izjave. U tom su pogledu osobito relevantni status osobe i svojstvo u kojima je dala izjave, iz kojih mora proizlaziti da ta osoba ima odlučujući utjecaj na poslodavčevu politiku zapošljavanja ili se može smatrati da ima takav utjecaj. Nacionalni sudovi također moraju uzeti u obzir prirodu i sadržaj predmetnih izjava kao i kontekst u kojem su te izjave dane, osobito jesu li javne ili privatne naravi.

Prema mišljenju Suda, činjenica da tumačenje izraza „uvjet[i] za pristup zapošljavanju [...] ili uvjet[i] za obavljanje zanimanja” može dovesti do mogućeg ograničenja pri ostvarivanju slobode izražavanja ne dovodi u pitanje to tumačenje. Sud je u tom pogledu podsjetio da sloboda izražavanja nije apsolutno pravo i da njezino ostvarivanje može biti ograničeno, pod uvjetom da su ta ograničenja predviđena zakonom i da poštuju bit tog prava kao i načelo proporcionalnosti. To načelo podrazumijeva provjeru jesu li ta ograničenja nužna te odgovaraju li doista ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba. U ovom slučaju ti su uvjeti ispunjeni, s obzirom na to da ograničenja izravno proizlaze iz Direktive o zabrani diskriminacije i primjenjuju se isključivo radi postizanja njezinih ciljeva, odnosno osiguranja načela jednakog postupanja pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja i postizanja visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite. Osim toga, zadiranje u ostvarivanje slobode izražavanja ne prelazi ono što je nužno za ostvarivanje ciljeva navedene direktive, jer se zabranjuju samo one izjave koje predstavljaju diskriminaciju u području zapošljavanja ili obavljanja zanimanja. Usto, ograničenja koja proizlaze iz Direktive o zabrani diskriminacije nužna su kako bi se zajamčila prava u području zapošljavanja i obavljanja zanimanja kojima raspolažu osobe na koje se odnosi ta direktiva. Naime, sama bit zaštite koja se navedenom direktivom dodjeljuje u području zapošljavanja i obavljanja zanimanja može postati iluzorna kad izjave obuhvaćene izrazom „uvjet[i] za pristup zapošljavanju [...] ili uvjet[i] za obavljanje zanimanja”, u smislu te direktive, ne bi bile obuhvaćene njezinim područjem primjene jer su dane u okviru zabavne audiovizualne emisije ili zato što je osoba koja ih je dala njima izrazila svoj osobni stav.

Naposljetku, Sud je presudio da se Direktivi o zabrani diskriminacije ne protivi talijanski propis na temelju kojeg udruženje odvjetnika čiji je statutarni cilj pružanje pravne pomoći osobama određene spolne orijentacije te promicanje kulture i poštovanja prava te kategorije osoba, automatski ima, zbog tog cilja i neovisno o svojoj mogućoj profitnoj osnovi poslovanja, aktivnu procesnu legitimaciju za pokretanje postupka pred sudom radi provedbe obveza iz Direktive i, ovisno o slučaju, dobivanja naknade štete, u slučaju postupanja koje u smislu navedene direktive može činiti diskriminaciju navedene kategorije osoba i ako oštećenik nije odrediv.

Sud je u tom pogledu pojasnio da, iako se Direktivom ne nalaže priznavanje takvog svojstva udruženju poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku ako se ne može odrediti oštećenik, njome se predviđa mogućnost da države članice donose ili zadrže odredbe koje su povoljnije za zaštitu načela jednakog postupanja od onih koje ona sadržava. Stoga je na državama članicama koje su tako postupile da odluče pod kojim uvjetima udruženje može pokrenuti sudski postupak radi utvrđenja postojanja diskriminacije i njezina sankcioniranja. Na njima je da utvrde, među ostalim, treba li profitni ili neprofitni cilj udruženja utjecati na ocjenu njegove aktivne procesne legitimacije u tom smislu i pojasne doseg tako pokrenutog postupka, osobito sankcija koje se

možu izreći njegovim okončanjem, pri čemu te sankcije moraju, u skladu s člankom 17. Direktive o zabrani diskriminacije, biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće, uključujući u slučajevima kad oštećenik nije odrediv.